

Κείμενο παρατηρήσεων και προτάσεων από τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ στην ομάδα εργασίας για το εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών

Αύγουστος 2017

Με το παρόν καταθέτουμε τις παρατηρήσεις και προτάσεις μας αναφορικά με μερικά από τα ζητήματα που έχουν απασχολήσει μέχρι στιγμής την ομάδα εργασίας.

Σημειώνουμε ωστόσο ότι δεδομένης της περιόδου, με πολλούς συναδέλφους και συνεργάτες σε θερινές διακοπές, καθώς και το πιεστικό χρονοδιάγραμμα, οι παρατηρήσεις δεν είναι πλήρεις και οριστικές.

Επιφυλασσόμαστε για την κατάθεση επιπλέον παρατηρήσεων και διευκρινίσεων στα επόμενα βήματα της εργασίας της ομάδας εργασίας.

Εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών

1. Ένα ολοκληρωμένο εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών θα πρέπει να περιλαμβάνει και να καλύπτει με τις επιλογές που θα προτείνει για τη διοίκησή τους, όλες τις κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, όπως αυτές προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία (βλ. ν. 3937/2011). Ο ν. 3937/2011 «για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός ακριβώς διότι σε αντίθεση με τον θεμελιώδη για την προστασία του περιβάλλοντος ν. 1650/1985, δεν όρισε μόνο πέντε (5) κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, αλλά ενσωμάτωσε και επικαιροποίησε όλες τις κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών που ίσχυαν μέχρι τότε σε **ένα ενιαίο εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών**, το οποίο και θέσπισε. Το σκεπτικό του νομοθέτη για την ίδρυση ενιαίου συστήματος προστατευόμενων περιοχών αποτυπώνεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου.
2. Η πρόβλεψη συστήματος προστατευόμενων περιοχών στο οποίο συμπεριλαμβάνονται διαφορετικές κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών αποτελεί τυπική κατάσταση για όλες τις χώρες. Η IUCN, η διεθνής οργάνωση για την προστασία της φύσης, έχει προσπαθήσει να τυποποιήσει τους διαφορετικούς τύπους προστατευόμενων περιοχών που ισχύουν σε διαφορετικές χώρες σε 7 κατηγορίες ώστε να μπορεί να υπάρχει μία βάση σύγκρισης για όλες τις χώρες (<https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-areas-categories>). Η παγκόσμια βάση προστατευόμενων περιοχών παρουσιάζει τις διαφορετικές προστατευόμενες περιοχές ανά τον κόσμο με βάση αυτή την τυπική κατηγοριοποίηση. Ενδεικτικά για την Ελλάδα: <https://www.protectedplanet.net/country/GRC>. Οι πέντε (5) κατηγορίες του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών του ν. 3937/2011 βασίστηκαν σε αυτές τις κατηγορίες όταν επικαιροποιήθηκαν.
3. Το εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών προβλέπει **5 κατηγορίες** προστατευόμενων περιοχών.
4. Για να είναι το νομικό πλαίσιο διοίκησης των προστατευόμενων περιοχών πλήρες θα πρέπει να καλύπτει με τις αντίστοιχες επιλογές για τη διοίκηση των προστατευόμενων περιοχών όλες τις κατηγορίες προστασίας. Μία από αυτές τις κατηγορίες (4η κατηγορία «*περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών*» περιλαμβάνει τις περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως περιοχές Natura 2000 (Ειδικές Ζώνες Διατήρησης και Ζώνες Ειδικής Προστασίας).
5. Σημειώνεται ότι οι περισσότερες, αν όχι όλες οι διεθνώς προστατευόμενες περιοχές (Υγρότοποι Ραμσάρ, Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς, Αποθέματα για τον Άνθρωπο και τη Βιόσφαιρα, κοκ) καλύπτονται, από προηγούμενο

χαρακτηρισμό (έστω και μη πλήρη – κ.υ.α. αντί για π.δ.) σε μεγάλο βαθμό από τις κατηγορίες του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών.

6. Είναι κατανοητή η έμφαση που δίνεται από την ομάδα εργασίας στις περιοχές Natura 2000 δεδομένου ότι μέχρι σήμερα δεν έχει οριστεί συγκεκριμένο σχήμα αρμόδιο για περίπου το 75% των περιοχών αυτών, ενώ για άλλες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, π.χ. τα Καταφύγια Άγρια Ζωής, καλύπτονται μέχρι στιγμής από τις οικείες αρχές.
7. Ωστόσο η τελική διατύπωση του νομικού πλαισίου θα πρέπει να καλύπτει όλες τις κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών. Κατ' ελάχιστον θα πρέπει να διατηρήσεις τις υφιστάμενες και ισχύουσες επιλογές (βλ. παρακάτω).
8. Προτείνεται, δηλαδή, ένα μεικτό σχήμα διακυβέρνησης, που τελικά θα καλύπτει όλες τις προστατευόμενες περιοχές της χώρας.

Επιλογές σχημάτων διοίκησης προστατευόμενων περιοχών

1. Οι υφιστάμενες προβλέψεις του ν. 2742/1999 για επιλογές σχημάτων διοίκησης των προστατευόμενων περιοχών (μεταξύ των οποίων και οι φορείς διαχείρισης), όπως έχουν τροποποιηθεί, συμπληρωθεί και ισχύουν, καλύπτουν όλες τις κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών. Οι επιλογές αυτές θα πρέπει να παραμείνουν στο νέο νομικό πλαίσιο.
2. Οι βασικές διατάξεις της νομοθεσίας που διέπουν τη διοίκηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών προβλέπονται στους ν. 1650/1986, 3937/2011, 2742/2009, 3044/2002 και 4109/2013. Συνοπτικά παρουσιάζονται στον Πίνακα 1 παρακάτω.

Ειδική αναφορά στις επιλογές γίνεται στην παρ. 1 του αρθ. 7 του ν. 3937/2011.

Οι διατάξεις δίνουν τις παρακάτω επιλογές για τη διοίκηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών:

- Φορέα Διαχείρισης (ν. 2742 αρθ. 15 παρ. 1.α)
- Κοινός φορέας διαχείρισης για το σύνολο των προστατευόμενων αντικειμένων μιας γεωγραφικής ή διοικητικής ενότητας, με έδρα εντός της ενότητας αυτής ή να υπάγεται η διοίκηση και διαχείριση ενός ή περισσότερων προστατευόμενων αντικειμένων στην αρμοδιότητα υφιστάμενου φορέα διαχείρισης (ν. 2742 αρθ. 15 παρ. 1.β)
- Ανάθεση σε υφιστάμενες δημόσιες υπηρεσίες ή σε ειδικές υπηρεσίες που συνιστώνται για το σκοπό αυτόν κατά τις κείμενες διατάξεις, σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμίδων, σε Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) και δημόσια ερευνητικά κέντρα ή άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και σε μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα, που έχουν διακριθεί για το έργο τους στον τομέα της προστασίας της φύσης ή γενικότερα της προστασίας του περιβάλλοντος και τα οποία διαθέτουν την κατάλληλη τεχνική και επιστημονική υποδομή, καθώς και αποδεδειγμένη εμπειρία στην υλοποίηση ανάλογων έργων. Η ανάθεση σε δημόσια υπηρεσία, ειδική υπηρεσία και νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου γίνεται με το π.δ. χαρακτηρισμού. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις γίνεται με σύμβαση που συνάπτεται μεταξύ του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του νομικού προσώπου που αναλαμβάνει τις πιο πάνω αρμοδιότητες και η οποία καλείται σύμβαση διαχείρισης (ν. 2742 αρθ. 15 παρ. 1.γ...).

Το περιεχόμενο των συμβάσεων ορίστηκε με 8 παρ.13 του Ν.4109/2013 (ΦΕΚ Α' 16/23.01.2013).

- Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, ιδρύονται Διευθύνσεις Συντονισμού Προστατευόμενων Περιοχών σε επίπεδο Αποκεντρωμένης Διοίκησης με αρμοδιότητα την εποπτεία και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών που υπάγονται στη χωρική αρμοδιότητα των οικείων αποκεντρωμένων διοικήσεων, το συντονισμό της φύλαξης από τα χωρικά αρμόδια σώματα ασφαλείας, καθώς και το σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων και δράσεων διαχείρισης, έρευνας, προστασίας και ενημέρωσης. Οι διευθύνσεις μπορούν να συνεπικουρούνται από συμβουλευτική επιτροπή που δεν αμείβεται και αποτελείται από επιστήμονες ακαδημαϊκών ή ερευνητικών ιδρυμάτων, ειδικούς σε γνωστικά αντικείμενα συναφή με το χαρακτήρα και τις οικολογικές απαιτήσεις των υπό διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, καθώς και εκπροσώπους περιβαλλοντικών οργανώσεων με αποδεδειγμένη εμπειρία, τεχνογνωσία και επιστημονική επάρκεια σε θέματα οικολογίας και διαχείρισης της βιοποικιλότητας" (παρ.2 άρθρου 7 Ν.3937/2011,ΦΕΚ Α 60/31.3.2011).
- Πρέπει να εξεταστεί αν θα τεθούν κριτήρια για την αντιστοίχιση κατηγορίας προστατευόμενων περιοχών και σχήματος διοίκησης. Για παράδειγμα, προηγούμενη εκδοχή της νομοθεσίας όριζε ότι για όλες τις περιοχές που χαρακτηρίζονται ως Εθνικά Πάρκα θα πρέπει να συστήνεται φορέας διαχείρισης. Αντίστοιχο ήταν και το συμπέρασμα του διαλόγου για την αρχιτεκτονική του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών (2014). Η Επιτροπή Φύση 2000 είχε προτείνει ένα πολυκριτηριακό σύστημα (Νοέμβριος 2011) για την επιλογή των σχημάτων, ενώ αντίστοιχα εναλλακτικά κριτήρια είχε προτείνει και το WWF Ελλάς στη δική του πρόταση (Οκτώβριος 2011). Συνοπτικά τα κριτήρια που είχε προτείνει η Επιτροπή Φύση 2000 είναι:
 - 1η Ομάδα: Οικολογικά - Βιολογικά Κριτήρια
 - Ποικιλότητα της εκάστοτε περιοχής
 - Οικολογική βαρύτητα
 - Ευθύνη της χώρας για το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό της περιοχής
 - 2η Ομάδα: Γεωγραφικά - Διοικητικά - Διαχειριστικά Κριτήρια
 - Αβιοτικό υπόβαθρο/ γεωγραφικός χαρακτήρας
 - Χρήσεις γης / δραστηριότητες / πιέσεις
 - Διοικητική και διαχειριστική ευχέρεια
 - 3η Ομάδα: Ιστορικά - Εμπειρικά Κριτήρια
 - Ιστορικές καταβολές
 - Ύπαρξη μόνιμης και σταθερής ανθρώπινης δραστηριότητας, συγκρούσεων και Αντιθέσεων
 - Επιδόσεις σχημάτων διαχείρισης
 - Ειδικοί λόγοι
- 3. Αν ένα τέτοιο σύστημα κριτηρίων δεν είναι δυνατό να θεσπιστεί στο προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα της ομάδας εργασίας, θα πρέπει κατ' ελάχιστον να διατηρηθούν οι επιλογές της υφιστάμενης και ισχύουσας νομοθεσίας, ενώ επιπλέον κριτήρια, ίσως θα μπορούσαν να προστεθούν αργότερα ή να ρυθμιστούν με κάποια επόμενη διοικητική πράξη ή ερμηνευτική εγκύκλιο.
- 4. Επίσης, εφόσον κριθεί απαραίτητο οι προβλέψεις θα πρέπει συμπληρωθούν με επιπλέον επιλογές εναλλακτικών συμμετοχικών σχημάτων και με βελτιώσεις στις υφιστάμενες επιλογές (βλ. προτάσεις βελτίωσης των ΦΔ παρακάτω, οι οποίες μπορούν να επεκταθούν και σε άλλα σχήματα διοίκησης).

Πίνακας 1. Υφιστάμενες / ισχύουσες εναλλακτικές επιλογές για τη διοίκηση των προστατευόμενων περιοχών

Κατηγορία	Περιγραφή	Διαδικασία χαρακτηρισμού	Δυνατότητες σχήματος διοίκησης και διαχείρισης
1. Περιοχή απόλυτης προστασίας της φύσης	Όπως περιγράφεται στο ν. 1650/86, με την προσθήκη ότι οι περιοχές αυτές υπόκεινται σε αυστηρή φύλαξη από τις αρμόδιες αρχές. Συνοδεύονται από περιφερειακή ζώνη και κλιμάκωση ζωνών προστασίας.	Ειδική περιβαλλοντική μελέτη - π.δ.	Φορέας διαχείρισης Σύμβαση ανάθεσης Διευθύνσεις Συντονισμού Αποκεντρωμένης Διοίκησης
2. Περιοχή προστασίας της φύσης	Όπως περιγράφεται στον ν. 1650/86, με ελάχιστες βελτιώσεις, ως ανεξάρτητη κατηγορία ή ως ζώνη σε άλλες κατηγορίες. Συνοδεύονται από περιφερειακή ζώνη και κλιμάκωση ζωνών προστασίας.	Ειδική περιβαλλοντική μελέτη - π.δ.	Φορέας διαχείρισης Σύμβαση διαχείρισης Διευθύνσεις Συντονισμού Αποκεντρωμένης Διοίκησης
3. Φυσικό Πάρκο 3.1 Εθνικό Πάρκο 3.2 Περιφερειακό Πάρκο	Περιοχές με μεγάλη οικολογική αξία και ποικιλία χρήσεων. Ορίζεται πυρήνας και περιφερειακές ζώνες. Επιτρέπονται ήπιες χρήσεις. <u>Εθνικά πάρκα:</u> Μεγάλες εκτάσεις εξέχουσας οικολογικής σπουδαιότητας – Εθνικοί Δρυμοί και Υγρότοποι Ραμσάρ <u>Περιφερειακά πάρκα:</u> Εκτάσεις που θεωρούνται σημαντικές σε περιφερειακό επίπεδο. Στις περιοχές αυτές είναι δυνατόν να περιλαμβάνονται και «ζώνες οικοανάπτυξης».	3.1 Ειδική περιβαλλοντική μελέτη - π.δ. 3.2 Ειδική έκθεση - π.δ.	Φορέας διαχείρισης Σύμβαση διαχείρισης Διευθύνσεις Συντονισμού Αποκεντρωμένης Διοίκησης
4. Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών 4.1 ΕΖΔ 4.2 ΖΕΠ 4.3 ΚΑΖ	Όλες οι 241 ΕΖΔ και οι 202 ΖΕΠ. Τα ΚΑΖ του δασικού κώδικα συμπληρώνονται με την πρόβλεψη για ίδρυση θαλάσσιων καταφυγίων που θα λειτουργούν ως περιοχές κλειστές για την αλιεία.	4.1. Οι ΤΚΣ χαρακτηρίζονται ως ΕΖΔ και εντάσσονται αυτομάτως στο εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών 4.2. Οι ΖΕΠ εντάσσονται αυτομάτως στο εθνικό σύστημα π.π. 4.3. Ειδική έκθεση – Απόφαση του Γ.Γ. Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Αλλαγή ορίων ή αποχαρακτηρισμός αποτελεί απόφαση Υπουργού ΠΕΚΑ.	4.1 & 4.2: Φορέας διαχείρισης Σύμβαση διαχείρισης Διευθύνσεις Συντονισμού Αποκεντρωμένης Διοίκησης 4.3 οικείες αρχές ανάλογα με το είδος και το χαρακτήρα του προστατευτέου αντικειμένου (δηλ. δασαρχεία, δήμος, κτλ)
5. Προστατευόμενα τοπία και φυσικοί σχηματισμοί	Οι γνωστές κατηγορίες του ν. 1650/1986 και του δασικού κώδικα με πρόβλεψη και για θαλάσσια προστατευόμενα τοπία. Εντάσσονται και τα μνημεία φύσης (ν. 996/71) τα αισθητικά δάση (ν. 996/71) και τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ν. 1469/50).	Ειδική έκθεση – Απόφαση Γ.Γ. Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Αλλαγή ορίων ή αποχαρακτηρισμός αποτελεί απόφαση Υπουργού ΠΕΚΑ. Μπορεί να γίνει χαρακτηρισμός ως ΖΟΕ.	Οικείες αρχές ανάλογα με το είδος και το χαρακτήρα του προστατευτέου αντικειμένου (δηλ. δασαρχεία, δήμος, κτλ)

Γεωγραφία – Περιοχές με φορέα διαχείρισης

1. Το σχήμα των Φορέων Διαχείρισης θα πρέπει να αποτελεί κεντρικό πυλώνα του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών, ωστόσο όπως προαναφέρθηκε θα πρέπει να εξακολουθήσουν να προβλέπονται άλλα σχήματα διοίκησης προστατευόμενων περιοχών, τα οποία θα καλύπτουν περιοχές που δεν πληρούν κριτήρια για τη λειτουργία φορέα διαχείρισης. Προτείνεται, δηλαδή, ένα μεικτό σχήμα διακυβέρνησης, που τελικά θα καλύπτει όλες τις προστατευόμενες περιοχές της χώρας. Η επιδίωξη οι φορείς διαχείρισης (υφιστάμενοι ή νέοι) να καλύψουν όλες τις περιοχές που ομαδοποιούνται με ασαφή κριτήρια δεν κρίνεται λειτουργική, και δημιουργεί μεγάλες αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα του συστήματος.
2. Τονίζεται ότι την 1/1/2018 οι περιοχές στις οποίες λειτουργούν σήμερα Φορείς Διαχείρισης να μη μείνουν χωρίς σχήμα διοίκησης και διαχείρισης, καθώς κάτι τέτοιο θα απαξιώσει την θεσμική προστασία των προστατευόμενων περιοχών. Είναι συνεπώς απαραίτητο να διασφαλιστεί σχετικό μεταβατικό σχήμα μέχρι την πλήρη οργάνωση του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών.

Επιλογή σεναρίων εργασίας

1. Η ομάδα εργασίας, χωρίς την κατάλληλη προεργασία μέχρι στιγμής, με κριτήρια τα οποία δεν είναι πλήρως κατανοητά έχει καταλήξει σε 2 σενάρια. Το 1^ο σενάριο προτείνει 34 Φορείς Διαχείρισης, το 2^ο 23 Φορείς Διαχείρισης.
2. **Το 2^ο σενάριο θα πρέπει να απορριφθεί.** Στο σενάριο αυτό επιχειρείται μία επέκταση της χωρικής αρμοδιότητας των φορέων διαχείρισης, μέχρι να «συναντήσει» τον επόμενο φορέα, χωρίς οποιαδήποτε τεκμηρίωση, σε βαθμό που φαίνονται αυθαίρετες. Κύριο κριτήριο αποτελεί η διοικητική διαίρεση της χώρας και παρόλο που αναφέρεται ότι λήφθηκαν υπόψη «άλλα επιστημονικά και διοικητικά-πρακτικά-νομικά κριτήρια», αυτά δεν είναι προφανή.
3. **Το 1^ο σενάριο μπορεί να αποτελέσει βάση εργασίας, αλλά να τύχει επιπλέον επεξεργασίας από την ομάδα εργασίας σε μεγαλύτερη λεπτομέρεια και με κάποια βασικά κριτήρια.** Συγκεκριμένα προτείνουμε τα κριτήρια που θα χρησιμοποιηθούν να είναι σχετικής οικολογικής συνάφειας (σημασία της περιοχής, κοινά οικολογικά χαρακτηριστικά), και λειτουργικότητας και αποτελεσματικότητας (προκλήσεις διαχείρισης, χρήσεις γης, διαφορετικές δραστηριότητες, έκταση της περιοχής, διοικητικά κριτήρια, ιστορικές καταβολές κοκ) στη διακυβέρνηση. Σε αυτή τη φάση της προεργασίας δεν θα πρέπει το κριτήριο της διατήρησης χαμηλού αριθμού φορέων διαχείρισης και της σχετικής έγκρισης της πρότασης από τους «θεσμούς» να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στη συζήτηση. Η ολοκλήρωση ενός αποτελεσματικού συστήματος προστασίας της ελληνικής φύσης αποτελεί βασική εκκρεμότητα εδώ και χρόνια της χώρας και μέρος ανοιχτής υπόθεσης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μάλιστα εντοπίζεται στις προτάσεις που καταλήγει η πρόσφατη αξιολόγηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_el_el.pdf, σελ. 11-13). Θεωρούμε ότι μία πλήρης και ορθά σχεδιασμένη πρόταση ενός ολοκληρωμένου συστήματος προστατευόμενων περιοχών, μπορεί να γίνει αποδεκτή από τους θεσμούς ή κατ' ελάχιστον να αποτελέσει βάση σοβαρής διαπραγμάτευσης.
4. Θεωρούμε **απαραίτητη βάση του σεναρίου να είναι η εξέταση της επέκτασης των ορίων αρμοδιότητας των υφιστάμενων Φορέων Διαχείρισης**, ωστόσο αυτό θα πρέπει να γίνει με βάση κριτήρια που δεν επιδιώκουν την εξάντληση της δυνατής χωρικής αρμοδιότητας (βλ. 2^ο σενάριο) αλλά τη λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των περιοχών.
5. Οι παρακάτω παρατηρήσεις είναι ενδεικτικές των ζητημάτων που πρέπει να εξετάσει πιο προσεκτικά η ομάδα εργασίας και φανερώνουν την ανάγκη περισσότερης μελέτης και συζήτησης σχετικά με τις επιλογές που προτείνονται:
 - Κάποιες από τις επεκτάσεις χωρικών αρμοδιοτήτων ΦΔ φαίνονται εκ πρώτης άποψης ορθολογικές, π.χ. ένταξη γειτονικών ΖΕΠ στον ΦΔ Δαδιάς και η ένταξη των Δυτικών και Βορειοανατολικών ακτών της Ζακύνθου στον ΦΔ του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου.

Αντίθετα, είναι πιθανό κάποιες προτεινόμενες εντάξεις να μην είναι ιδιαίτερα λειτουργικές, π.χ. η ένταξη της GR1270003-Χερσόνησος Άθως στον ΦΔ Βόλβης – Κορώνειας, και σε αυτή την περίπτωση να ήταν προτιμότερη η ανάθεση της διαχείρισής τους μέσω σύμβασης διαχείρισης, στη συγκεκριμένη περίπτωση στην «Αυτόνομη Μοναστική Πολιτεία» του Αγίου Όρους.

- Παρομοίως, κρίνεται σωστή η ενσωμάτωση του Κυπαρισσιακού Κόλλου σε Φορέα Διαχείρισης και όχι στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση που προβλέπει το πιο πρόσφατο σχέδιο π.δ.. Ωστόσο, θα πρέπει να τεκμηριωθεί γιατί προκρίνεται η επιλογή της ενσωμάτωσής του στον ΦΔ Κοτυχίου-Στροφυλιάς αντί στον ΦΔ του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου (με σχετικό παράρτημα) όπως πρότεινε ο Φορέας αυτός, δεδομένου του κοινού κύριου είδους προστασίας – χελώνα καρέτα. Πιθανά τα παρόμοια οικολογικά χαρακτηριστικά και οι παρόμοιες προκλήσεις διαχείρισης των δύο περιοχών, καθώς και η γεωγραφική εγγύτητα και η λειτουργικότητα να εξηγούν την επιλογή ωστόσο δεν είναι σαφής.
 - Αντίστοιχα, δεν είναι σαφές με ποια κριτήρια επιλέγεται η ενσωμάτωση κάποιων περιοχών σε έναν φορέα αντί άλλου γειτονικού, που είχε επίσης διεκδικήσει την ίδια περιοχή. Η περίπτωση αυτή αφορά για παράδειγμα την ένταξη του Νότιου Δασικού Συμπλέγματος Έβρου στον ΦΔ Δέλτα του Έβρου αντί του ΦΔ Δαδιάς και την ένταξη των Στενών του Νέστου στον ΦΔ Νέστου-Βιστωνίδας αντί της Ροδόπης. Παρομοίως, δεν είναι σαφές γιατί δεν γίνεται δεκτό το αναλυτικό έγγραφο του ΦΔ Πρεσπών με το οποίο προτείνεται μόνο η επέκταση του στις δύο νέες επαπτόμενες περιοχές Natura και όχι στις λοιπές περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας. Δεδομένων δε των ευθυνών του ΦΔ για το Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών η ανάλυση τους είναι τεκμηριωμένη.
 - Επιπρόσθετα, δεν είναι κατανοητή πώς προκρίνεται η δημιουργίας νέων ΦΔ για κάποιες περιοχές και όχι για άλλες, π.χ. στην περίπτωση της ΝΔ Πελοποννήσου αλλά όχι στην περίπτωση του Κορινθιακού Κόλλου, όπου προτείνεται η ένταξη του στον ΦΔ Χελμού – Βουραϊκού, παρόλο που η περιοχή του Κορινθιακού χαρακτηρίζεται από πολλές και διαφορετικές χρήσεις και εμπλεκόμενους φορείς.
 - Ιδιαίτερο προβληματισμό εκφράζουμε για τις προτάσεις για τον νησιωτικό χώρο του Αιγαίου. Κρίνουμε ότι απαιτείται ειδικότερη συζήτηση και διερεύνηση περισσότερων εναλλακτικών επιλογών. Σημειώνεται ειδικότερα ότι στην περιοχή της Γυάρου, μέσω του προγράμματος ΚΥΚΛΑΔΕΣ LIFE λειτουργεί για πρώτη φορά πιλοτική συμμετοχική Επιτροπή Συνδιαχείρισης, με ρόλο στον σχεδιασμό της προστατευόμενης περιοχής. Η Επιτροπή αυτή εξετάζει εναλλακτικά σχήματα διοίκησης της προστατευόμενης περιοχής που θα κηρυχθεί στο τέλος του προγράμματος οι οποίες μπορούν να εμπλουτίσουν τη συζήτηση για τον νησιωτικό χώρο.
 - Επιφυλασσόμαστε για την παράθεση επιπλέον παρατηρήσεων μέχρι την επόμενη συνεδρίαση της ομάδας εργασίας.
6. Εκφράζουμε τη **σοβαρή επιφύλαξη μας αναφορικά με τη συγχώνευση σε αυτή τη φάση υφιστάμενων Φορέων Διαχείρισης**. Θεωρούμε ότι θα πρέπει πρώτα να χαρτογραφηθεί πλήρως και να εξεταστεί η πληρότητα του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών, με την λελογισμένη διεύρυνση - επέκταση των ορίων αρμοδιότητας των Φορέων Διαχείρισης, τη δημιουργία νέων και τη συμπλήρωση με εναλλακτικά σχήματα, ώστε να καλυφθούν όλες οι προστατευόμενες περιοχές, και ειδικότερα οι περιοχές Natura 2000. Εξάλλου δεν είναι σαφές αν η συγχώνευση θα επιφέρει οποιαδήποτε εξοικονόμηση πόρων.

Λειτουργία Φορέων Διαχείρισης – Αρμοδιότητες

1. Η διατήρηση των Φορέων Διατήρησης ως πυλώνα του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών απαιτεί αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων των Φορέων Διαχείρισης και βελτιώσεις στη λειτουργία των Φορέων Διαχείρισης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχουν αντιμετωπίσει κατά τα χρόνια της λειτουργίας τους. Τα προβλήματα λειτουργίας έχουν πολλαπλές αιτίες και θα πρέπει πλέον να εξεταστούν προσεκτικά και να αντιμετωπιστούν (βλ. αξιολόγηση της Επιτροπής Φύση 2000 (Σεπτέμβριος 2011), τα συμπεράσματα του εθνικού διαλόγου για το εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών (2014), άλλες προτάσεις, παρεμβάσεις των περιβαλλοντικών οργανώσεων κοκ).

2. **Συνοπτικά τα προβλήματα των Φορέων Διαχείρισης** μπορούν να αποτυπωθούν ως εξής:
 - Απουσία μακροχρόνιου εθνικού και κεντρικού σχεδιασμού για τις προστατευόμενες περιοχές και τη διατήρηση της φύσης
 - Απουσία κεντρικής στήριξης
 - ο Απουσία κατευθύνσεων (π.χ. για θέματα διαχείρισης, νομικών προσεγγίσεων (ενδεικτικά κατά τη γνωμοδότηση, κοκ)
 - ο Απουσία κεντρικής υποστήριξης (π.χ. για θέματα νομικά, οικονομικά, λογιστικά, κοκ)
 - ο Απουσία πλαισίου ανταλλαγής εμπειριών / πληροφοριών μεταξύ ΦΔ
 - Απουσία θεσμικής κατοχύρωσης προστατευόμενων περιοχών ΠΔ / Στόχοι Διατήρησης, μέτρα προστασίας κοκ.
 - Απουσία Σχεδίου Διαχείρισης για την κάθε προστατευόμενη περιοχή
 - Αδύναμη δομή
 - ο Σύγχυση αρμοδιοτήτων / Περιορισμένες αρμοδιότητες
 - ο Γραφειοκρατία / δυσκίνητες διαδικασίες (ΑΣΕΠ, δημόσια λογιστική, κτλ)
 - ο Συμμετοχή στα ΔΣ ελλιπής / ασυνεπής
 - ο Προβληματική διοικητική οργάνωση ΦΔ
 - ο Υποστελέχωση / προβληματική στελέχωση
 - Ελλιπής χρηματοδότηση
 - Απουσία αξιολόγησης των ΦΔ και του έργου τους

3. **Βασικά πλεονεκτήματα της λειτουργίας των Φορέων Διαχείρισης** που θα πρέπει να διατηρηθούν και να αξιοποιηθούν στη νέα φάση λειτουργίας των Φορέων Διαχείρισης αλλά και για όλο το εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών και ανάλογα με το εκάστοτε σχήμα διοίκησης είναι:
 - Θεσμική προστασία
 - ο Αρμοδιότητα διοίκησης και διαχείρισης
 - ο Συντονισμός φορέων (χωρίς ωστόσο εκτελεστική εξουσία – αφορά όλες τις δράσεις (διαχείριση, προστασία, γνωμοδότηση, επιστημονική παρακολούθηση, ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, φύλαξη, κτλ.)
 - ο Παρουσία/ λειτουργία για την προστασία της φύσης
 - ο Ολοκληρωμένη διαχείριση (διαχείριση, προστασία, επιστημονική παρακολούθηση, γνωμοδότηση, ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, ξεναγήσεις, κτλ.)
 - ο Γνωμοδοτικός χαρακτήρας
 - ο Ενημερωτικός χαρακτήρας
 - Συμμετοχή / διαβούλευση

- Ειδικά στα Διοικητικά Συμβούλια
- Αντιπροσωπευτικά συμβούλια
- Συμμετοχικές και ανοιχτές διαδικασίες συζήτησης
- Τοπική παρουσία / σημείο αναφοράς
 - Παρουσία/ λειτουργία για την προστασία της φύσης
- Επιχειρησιακή δομή
 - Τεχνογνωσία/ εμπειρία
 - Διεπιστημονική στελέχωση
 - Εφαρμογή μέτρων προστασίας, διαχείρισης
 - Επιστημονική παρακολούθηση – Επιστημονικό έργο
 - Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση
 - Φύλαξη (εποπτεία περιοχής και συνεργασία με αρμόδια σώματα και υπηρεσίες)
- Αυτοτέλεια

4. **Σημεία στα οποία θα πρέπει να εστιάσουμε ως προς τη βελτίωση της λειτουργίας των ΦΔ** (αλλά και που θα αντιστοιχούν ανάλογα στο εκάστοτε σχήμα διοίκησης) αποτελούν τα παρακάτω. Τα παρακάτω αποτελούν ένα βασικό σκιαγράφημα των προτάσεων των περιβαλλοντικών οργανώσεων. Αγγίζουν θέματα που έχουν ήδη συζητηθεί στην ομάδα εργασίας. Επιφυλασσόμαστε για τη διατύπωση αναλυτικότερων προτάσεων και διευκρινίσεων στην πορεία της συζήτησης της ομάδας εργασίας:

- Κεντρική στήριξη των ΦΔ
 - Μακροχρόνιος κεντρικός σχεδιασμός
 - Απαραίτητη κρίνεται η ενίσχυση των κεντρικών δομών και υπηρεσιών, με αναβάθμιση του σημερινού Τμήματος Βιοποικιλότητας Προστατευόμενων Περιοχών, καθώς και τη μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των συναρμόδιων τμημάτων, διευθύνσεων και υπηρεσιών, γραμματειών του υπουργείου (φύση, δάση, είδη, νερά, κοκ).
 - Θα πρέπει να εξεταστεί η κάθετη δομή του ΥΠΕΝ σε αποκεντρωμένο επίπεδο ή έστω η δυνατότητα ενίσχυσης των κατευθύνσεων που δίνει το ΥΠΕΝ σε αποκεντρωμένες, περιφερειακές και τοπικές υπηρεσίες.
 - Παράλληλα, θα πρέπει να ενισχυθεί και η συνεργασία με τα συναρμόδια υπουργεία (ΥΠΑΑΤ, Υπουργείο .
 - Σαφείς κατευθύνσεις
 - Βλ. σχέδια διαχείρισης (παρακάτω).
 - Κεντρική ανάληψη από το ΥΠΕΝ της επίλυσης τεχνικών / οικονομικών / νομικών ζητημάτων που έχουν οριζόντιο χαρακτήρα και αφορούν όλους τους ΦΔ της χώρας.
 - Δημιουργία πλαισίου / forum ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των ΦΔ
 - Ενίσχυση και υποστήριξη της Επιτροπής Φύση 2000
- Ολοκλήρωση κανόνων και ρυθμίσεων για κάθε περιοχή / ΠΔ / Στόχοι Διατήρησης / μέτρα προστασίας / διαχείρισης
 - Προτεραιότητα να δοθεί στη θεσμική θωράκιση των περιοχών με υφιστάμενους Φορείς Διαχείρισης με την έκδοση ισχυρών και νομοτεχνικά άρτιων π.δ.. Αξιοποίηση υφιστάμενων εγκεκριμένων ή μη ΕΠΜ και σχετικών προτάσεων των ΦΔ. Χωρίς ξεκάθαρο καθεστώς προστασίας, δυνάμεις που αντιτίθενται στην προστασία των περιοχών ισχυροποιούνται και αδυνατίζουν κάθε προσπάθεια συμμετοχικής διαχείρισης, διαβούλευσης, υπονομεύοντας το έργο των ΦΔ.
 - Ολοκλήρωση Στόχων Διατήρησης περιοχών Natura 2000.
- Έγκριση κ εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης και εφαρμογή της ενιαίας της προσαρμοζόμενης διαχείρισης (adaptive management)

- Τα σχέδια διαχείρισης αποτελούν κρίσιμα εργαλεία για την προστασία και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και ύψιστης προτεραιότητας για όλες τις προστατευόμενες περιοχές. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ολοκλήρωση, έγκριση και εφαρμογή τους για όλες τις προστατευόμενες περιοχές της χώρας.
- Ολοκλήρωση κατευθύνσεων και προδιαγραφών από το ΥΠΕΝ σχετικά με την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης. Η συμμετοχική διαδικασία στην κατάρτισή τους κρίνεται απαραίτητη.
- Ενδυνάμωση ΦΔ - νέο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας
 - Σαφείς / περισσότερες αρμοδιότητες
 - Οι βασικές λειτουργίες και αρμοδιότητες των φορέων διαχείρισης πρέπει να καλύπτουν τα παρακάτω:
 - Προστασία και διαχείριση
 - Επιστημονική παρακολούθηση
 - Γνωμοδότηση
 - Ευαισθητοποίηση / Ενημέρωση
 - Φύλαξη
 - Τοπική διάδραση και συμμετοχή στην τοπική ανάπτυξη
 - Για την κάλυψη των παραπάνω είναι απαραίτητη η διασφάλιση της βασικής λειτουργίας τους ενώ θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη ώστε οι φορείς να μπορούν να αναλαμβάνουν την εξεύρεση επιπλέον πόρων.
 - Αποσαφήνιση – νομοθετικά – του ρόλου κάθε υπηρεσίας στις περιπτώσεις που μία αρμοδιότητα ΦΔ συντρέχει με σχετική αρμοδιότητα άλλης υπηρεσίας.
 - Αναβάθμιση του ρόλου των ΦΔ στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης – σύμφωνη γνώμη ή απαραίτητη τεκμηρίωση τυχόν διαφορετικής απόφασης και ενίσχυση του πλαισίου και των δραστηριοτήτων για τις οποίες ζητείται η γνώμη των ΦΔ.
 - Διευκρίνιση πλαισίου άδειας έρευνας ώστε να είναι σαφής ο ρόλος των κεντρικών υπηρεσιών και των ΦΔ.
 - Διερεύνηση νομικά και θεσμικά του ρόλου της φύλαξης των ΦΔ.
 - Εκσυγχρονισμός διαδικασιών / λιγότερη γραφειοκρατία / περισσότερη ευελιξία στη λειτουργία (π.χ. ωράριο κτλ.)
 - Επικαιροποίηση κανονισμών λειτουργίας ΦΔ.
 - Υπέρβαση των κανόνων περί μηνιαίας κατανάλωσης καυσίμων για την επίτευξη του ρόλου της διαχείρισης, παρακολούθησης και φύλαξης.
 - Αλλαγή διοικητικής διάρθρωσης / θέση διευθυντή
 - Προσδιορισμός για κάθε ΦΔ των απαραίτητων μελών του προσωπικού (του ελάχιστου απαιτούμενου προσωπικού), δεδομένης της οικονομικής κατάστασης της χώρας μας (ειδικότητες, αριθμός μελών του προσωπικού). Αυτό δεν θα έπρεπε να γίνει αποκλειστικά από το ΥΠΕΝ αλλά θα μπορούσε να βοηθήσει καταλυτικά η επιτροπή ΦΥΣΗ 2000 και οι υπάρχοντες ΦΔ, αφού ληφθούν αποφάσεις για τη γεωγραφία.
 - Εν συνεχεία χρειάζεται να προσληφθεί με διαδικασίες ΑΣΕΠ τακτικό εξειδικευμένο προσωπικό με αυστηρά ποιοτικά κριτήρια (βάσει κυρίως της ειδικής επαγγελματικής εμπειρίας του υποψηφίου στο αντικείμενο για το οποίο χρειάζεται να προσληφθεί). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην πρόσληψη του κατάλληλου διευθυντή, με εμπειρία σε όλους τους τομείς της διαχείρισης ΠΠ.
 - Να προβλεφθεί δυνατότητα απασχόλησης συγκεκριμένων ειδικοτήτων του προσωπικού (π.χ. ενημέρωσης, φύλαξης) εκτός των τυπικών ωραρίων (Κυριακές, αργίες νύχτες κλπ.).
 - Οι αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΝ σε συνεργασία με την Επιτροπή ΦΥΣΗ 2000 και τους ΦΔ να προσδιορίσουν το περιεχόμενο ειδικών επιμορφωτικών

σεμιναρίων για εργαζόμενους σε ΦΔ και να τα οργανώσουν και να προτείνουν πρόσθετους, εναλλακτικούς τρόπους ενδυνάμωσης των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των στελεχών των ΦΔ.

- Πληρέστερη / κατάλληλη στελέχωση (ΔΣ/ ΦΔ/ επιστημονική επιτροπής)
 - Επαναπροσδιορισμός σύνθεσης ΔΣ. Είναι απαραίτητη ωστόσο η διασφάλιση συμμετοχής των αρμόδιων υπηρεσιών και των τοπικών εμπλεκόμενων φορέων / χρηστών της κάθε περιοχής.
 - Δέσμευση της συμμετοχής των μελών των ΔΣ στις συνεδριάσεις και στις γενικότερες διαδικασίες διοίκησης και λειτουργίας των ΔΣ. Πρέπει να εξασφαλίζεται η (υποχρεωτική) συμμετοχή τους με τρόπο που να τους καθιστά έκπτωτους αυτόματα μετά από ορισμένο αριθμό απουσιών και να είναι απαραίτητη η αντικατάστασή τους. Παράλληλα θα πρέπει να γίνει δυνατή και η συμμετοχή σε συνεδριάσεις με τη χρήση πιστοποιημένων συστημάτων τηλεδιάσκεψης σε όλους τους ΦΔ.
 - Οι εκπρόσωποι των υπουργείων θα πρέπει να έχουν γνώση του αντικείμενου και να προέρχονται κατεξοχήν από τις τοπικές αποκεντρωμένες υπηρεσίες των υπουργείων, όπου αυτό είναι εφικτό. Στις προσκλήσεις που στέλνονται από το ΥΠΕΝ σε επιμέρους φορείς για ορισμό εκπροσώπων να αναφέρεται ότι θα πρέπει να έχουν και σχετική γνώση στο αντικείμενο της διαχείρισης και προστασίας του περιβάλλοντος.
 - Οι πρόεδροι και όλα τα άλλα μέλη των ΔΣ να παρακολουθούν ειδικά σεμινάρια πριν αναλάβουν το έργο τους. Οι αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΝ σε συνεργασία με την Επιτροπή Φύση 2000 και συναρμόδια Υπουργεία να προσδιορίσουν το περιεχόμενο ειδικών σεμιναρίων και εισηγητές: α) για θέματα προστασίας όπως και ευκαιριών ανάπτυξης που προσφέρουν οι προστατευόμενες περιοχές και β) για θέματα διοίκησης, που θα απευθύνονται στα μέλη των ΔΣ των ΦΔ αλλά και σε στελέχη των σχετικών υπηρεσιών. Οι αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΝ σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς της Διοίκησης [π.χ. Ινστιτούτο Επιμόρφωσης (ΙΝΕΠ), Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΕΚΔΔΑ)] να αναλάβουν κεντρικά την οργάνωση των ειδικών ως άνω σεμιναρίων.
 - Να διατηρηθεί η διαδικασία εκδήλωσης ενδιαφέροντος για διορισμό σε θέση προέδρου ΦΔ. Στο σχετικό κείμενο για την εκδήλωση ενδιαφέροντος, να περιγράφεται με σαφήνεια ο ρόλος και οι υποχρεώσεις του προέδρου και να γνωστοποιείται η κατάσταση ως προς το στελεχιακό δυναμικό ανά ΦΔ.
 - Υποχρεωτική λειτουργία σε κάθε ΦΔ άμισθης επιστημονικής επιτροπής που θα συστήνεται σύμφωνα με κεντρικές προδιαγραφές.
- Ενίσχυση συνεργασιών με/ ενίσχυση συμμετοχής:
 - Άλλες υπηρεσίες κεντρικές και τοπικές
 - Αφορά το σύνολο του πλαισίου αρμοδιοτήτων των ΦΔ και ειδικά τη διαχείριση.
 - Ειδικότερα στην φύλαξη – είναι απαραίτητο να γίνουν συντονισμένες ενέργειες μεταξύ του ΥΠΕΝ (συμπεριλαμβανομένης της Γεν. Δ/σης Ανάπτυξης, Προστασίας Δασών και Αγροπεριβάλλοντος), του Υπουργείου Εσωτερικών (Αστυνομία, Πολιτική Προστασία, Πυροσβεστικό Σώμα), του Υπουργείου Ναυτιλίας (Λιμενικό Σώμα) ώστε να αποσαφηνιστούν και θεσμικά να οριοθετηθούν οι διακριτοί ρόλοι των εμπλεκόμενων καθώς και η συνεργασία μεταξύ τους.
 - Τοπική κοινωνία και οικονομία/ παραγωγικούς φορείς
 - Ειδικότερα χρειάζεται να ενισχυθεί η διασύνδεση με την τοπική κοινωνία και η διάδραση με αυτή, π.χ. με την υποχρέωση για ανοιχτές και συμμετοχικές διαδικασίες διαβούλευσης, πέραν των συνεδριάσεων των ΔΣ.
 - Ειδικότερα, θεωρείται απαραίτητη για την αποτελεσματική προστασία των περιοχών, οι ΦΔ να έχουν καταλυτικό ρόλο στα παρακάτω:

- Ενθάρρυνση της συνδιαχείρισης, η οποία σήμερα εκφράζεται μερικώς ή λίγο στο σημερινό σύστημα ΠΠ, κυρίως μέσω των ΔΣ των ΦΔ.
 - Συντονισμό φορέων
 - Διασφάλιση συμμετοχικών διαδικασιών και διαδικασιών διαβούλευσης
 - Για τα παραπάνω προτείνεται η διερεύνηση ενίσχυσης των διαδικασιών συναπόφασης εντός των ΦΔ.
 - Απολογιστικές και συμμετοχικές εκδηλώσεις του έργου των ΦΔ.
- Εμπλεκόμενους φορείς
 - Διερεύνηση συνεργασιών με πανεπιστήμια, ακαδημαϊκά ιδρύματα, ερευνητικά ινστιτούτα και κέντρα
 - Ενίσχυση συνεργασιών με ΜΚΟ.
- Αξιολόγηση ΦΔ και έργου τους
 - Αξιολόγηση έργου φορέων διαχείρισης.
 - Να παρακολουθείται στενά η λειτουργία των ΦΔ και κυρίως των ΔΣ τους από την κεντρική υπηρεσία του υπουργείου ούτως ώστε να γίνονται κατάλληλες παρεμβάσεις όταν υπάρχουν ανατιολόγητες αποφάσεις ή και τοποθετήσεις στο πλαίσιο λειτουργίας του ΔΣ ώστε να μειωθεί και κατασταλεί το φαινόμενο εκπρόσωποι τοπικών ομάδων συμφερόντων να τοποθετούνται υπέρ προφανώς καταστροφικών σχεδίων και έργων ή και υπέρ παράνομων δραστηριοτήτων αφού μένουν ανέλεγκτοι.
 - Εθνικό σύστημα αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, στο πλαίσιο του 5ετούς κύκλου των σχεδίων διαχείρισης και πριν την λήξη και αναθεώρησης τους.
 - Αξιολόγηση ΔΣ / στελεχών
 - Μεγαλύτερη διαφάνεια – λογοδοσία
 - Τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.
- Σταθερή κρατική χρηματοδότηση/ διερεύνηση άλλων πηγών
 - Βλ. σχετικό πόρισμα ομάδας εργασίας για την χρηματοδότηση του εθνικού διαλόγου για το εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών (2014).